

XII Regionalny Konkurs Drużynowy z Chemii dla Szkół Ponadgimnazjalnych I etap

ZADANIE I. TEST (20 punktów)

CHEMIA OGÓLNA I NIEORGANICZNA

1. Oleum jest to roztwór:

- a) SO_3 w bezwodnym H_2SO_4 ,
b) SO_2 w bezwodnym H_2SO_3 ,
c) SO_2 w bezwodnym H_2SO_4 ,
d) 98% H_2SO_4 .

2. Który zapis w pełni przedstawia uproszczone równanie przemiany promieniotwórczej:

- $^{235}_{\text{Zn}}(n, 3n) \rightarrow ^{141}_{\text{Ba}} + ^{92}_{\text{Kr}}$
a) $^{235}_{\text{Zn}} + n \rightarrow 3n + ^{141}_{\text{Ba}} + ^{92}_{\text{Kr}}$,
b) $^{235}_{\text{Zn}} + n + 3n \rightarrow ^{141}_{\text{Ba}} + ^{92}_{\text{Kr}}$,
c) $^{235}_{\text{Zn}} + 3n \rightarrow ^{141}_{\text{Ba}} + ^{92}_{\text{Kr}} + n$,
d) $3n + ^{141}_{\text{Ba}} + ^{92}_{\text{Kr}} \rightarrow ^{235}_{\text{Zn}} + n$.

3. Nadtlenek wodoru H_2O_2 , którego 30% roztwór nazywany jest perhydrolem, w reakcjach redoks pełni rolę:

- a) reduktora,
b) reduktora lub utleniacza,
c) utleniacza,
d) żadna odpowiedź nie jest prawidłowa.

4. Bezbarwna sól rozpuszczalna w wodzie, w próbie płomieniowej dała fioletowe zabarwienie płomienia palnika. Roztwór tej soli poddano również reakcji z azotanem(V) srebra(I), w wyniku której strącił się biały osad, nierozpuszczalny w kwasach, a rozpuszczalny w amoniaku. Solą tą jest:

- a) chlorek potasu,
b) jodek sodu,
c) chlorek miedzi(II),
d) chlorek wapnia.

5. W próbce promieniotwórczego izotopu $^{226}_{\text{Ra}}$ znajduje się N_0 atomów. Okres połowicznego rozpadu tego izotopu wynosi 1620 lat. Po jakim czasie rozpadnie się 31/32 początkowej liczby atomów?

- a) po 8 100 latach,
b) po 6 480 latach,
c) po 251 100 latach,
d) po 9 720 latach.

CHEMIA ORGANICZNA.

6. Do próbki z badaną substancją dodano świeżo strącony wodorotlenek miedzi(II) i wymieszano. Powstał roztwór o barwie szafirowej. Badaną substancją jest:

- a) gliceryna,
b) glicyna,
c) etanol,
d) hydrazyna.

7. W próbce znajduje się roztwór bromu w toluenie. Jakiego koloru jest roztwór?

- a) czerwono-brunatny,
b) zielony,
c) bezbarwny,
d) fioletowy.

8. Który z poniższych związków nie spełnia reguły aromatyczności - układ powinien zawierać $4n+2$ elektronów π ? Aromatycznym związkiem nie jest:

- a) cyklopropan,
b) benzen,
c) fenol,
d) anilina.

9. Celuloza nie zawiera:

- a) wełna,
b) wata,
c) len,
d) papier.

10. Produktem reakcji addycji wody do but-1-ynu w obecności siarczanu(VI) rtęci(II) w środowisku kwaśnym jest:

- a) butanal,
b) butan-2-ol,
c) butan-2-on,
d) kwas masłowy.

BIOCHEMIA.

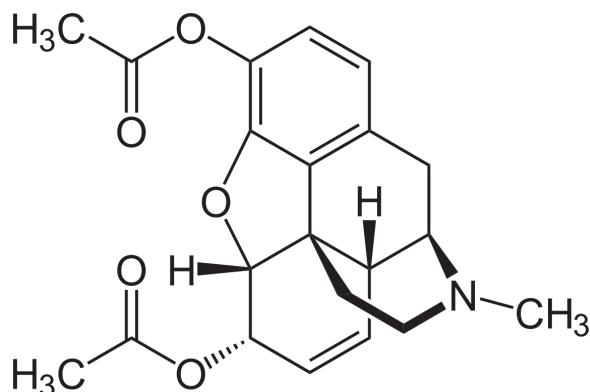
11. Preparaty biologiczne przechowywane są w formalinie ze względu na jej:

- a) higroskopijność,
- b) właściwość denaturacji białka bakterii,
- c) działanie redukujące,
- d) żadna odpowiedź nie jest prawidłowa.

12. Kwas askorbinowy potocznie nazywany witaminą C, wykazuje właściwości antyoksydacyjne. Od 30 lat znalazł zastosowanie w kosmetykach, ponieważ pozwala rozjaśniać skórę, niweluje stany zapalne, wspomaga syntezę kolagenu, chroni przed promieniowaniem UV. Kwas ten powinien być przechowywany w ciemnych butelkach, ponieważ:

- a) jest nietrwały,
- b) jest higroskopijny,
- c) ma właściwości redukcyjne,
- d) ulega kondensacji.

13. Morfina $C_{17}H_{19}NO_3$ zaliczana do amin, jest jedną z najsilniejszych substancji przeciwbólowych. Jej syntetyczną pochodną jest heroina (przedstawiona na rysunku), która zawiera grupę:

- a) ketonową,
- b) hydroksylową,
- c) estrową,
- d) amidową.

14. Po spożyciu przez człowieka etanol szybko wchłania się do krwi z żołądka i jelita cienkiego. Natomiast proces rozkładu zachodzi w wątrobie, gdzie alkohol utlenia się. Produktem pośrednim utleniania alkoholu w organizmie jest:

- a) tlenek węgla(IV),
- b) etanal,
- c) kwas octowy,
- d) tlenek węgla(II).

15. Występujące w DNA zasady, które leżą naprzeciw siebie połączone są wiązaniami:

- a) kowalencyjnymi,
- b) wodorowymi,
- c) peptydowymi,
- d) tlenowymi.

CHEMIA FIZYCZNA.

16. Reakcja autokatalityczna ulega przyspieszeniu przez:

- a) wzrost temperatury układu,
- b) każde zanieczyszczenie wprowadzone do układu,
- c) wzrost stężenia substratu,
- d) wzrost stężenia produktu.

17. Molowa rozpuszczalność to ilość moli substancji rozpuszczonej w 1 dm^3 rozpuszczalnika. Który z symboli opisuje wartość molowej rozpuszczalności:

- a) H,
- b) s,
- c) I_R ,
- d) n.

18. Do roztworu soli Cu^{2+} zanurzone kolejno płytki: żelazną, platynową i bizmutową. Jak zmieni się masa płytek po wyjęciu?

	płytki bizmutowa	płytki platynowa	płytki żelazna
a)	zmaleje	nie zmieni się	wzrośnie
b)	wzrośnie	wzrośnie	zmaleje
c)	nie zmieni się	wzrośnie	nie zmieni się
d)	wzrośnie	nie zmieni się	zmaleje

19. Zdanie: "Ciepło tworzenia związku chemicznego z prostych składników jest równe ciepłu jego rozkładu na składniki proste (ze znakiem przeciwnym)" jest treścią prawa:

- a) Hessa, c) Lavoisiera-Laplace'a,
b) Guldberga-Waagego, d) van't Hoffa.

20. Stalowy przedmiot pokrywa się powłoką ochronną, by zabezpieczyć go przed korozją. Najlepszą ochronę zapewniają całkowicie szczelne powłoki z metali szlachetniejszych od stali (żelaza). W momencie uszkodzenia powłoki żelazo koroduje szybciej niż bez tej powłoki, ponieważ:

- a) metal bardziej szlachetny staje się katodą, a żelazo anodą,
b) metal bardziej szlachetny staje się anodą, a żelazo katodą,
c) powstaje ogniwo lokalne, żelazo jest utleniane, gdyż elektrony przepływają od żelaza do metalu bardziej szlachetnego,
d) odpowiedzi a) i c) są prawidłowe.

ZADANIE II. OBLICZENIA (10 punktów)

1. Stała równowagi reakcji typu $A + B = C + D$ wynosi 0,5. Oblicz stężenia równowagowe wszystkich reagentów, jeżeli początkowe wynosiły $[A] = 3 \text{ mol/dm}^3$, $[B] = 2 \text{ mol/dm}^3$. Stężenia molowe w mol/dm^3 wynoszą:

	[A]	[B]	[C]	[D]
a)	1	1	1	1
b)	2	1	1	1
c)	1	2	1	1
d)	2	1	2	1

2. Oblicz standardową molową entalpię tworzenia siarkowodoru z siarki atomowej i wodoru, mając następujące dane:

- a) 1 058 kJ, b) 20 kJ, c) - 20 kJ, d) - 1 058 kJ.

3. Metodę jodometrycznego oznaczania glukozy opisuje równanie jonowe:

Oblicz masę powstałego kwasu glukonowego, jeśli w reakcji wzięto udział 150g glukozy.

- a) 163,3 g, b) 176,7 g, c) 162,2 g, d) 216,2 g.

4. Jaką masę karbidu zawierającego 15% zanieczyszczeń należy użyć, by otrzymać 1 dm^3 acetylenu w warunkach normalnych:

- a) 2,36 g, b) 2,86 g, c) 3,36 g, d) 2,32 g.

5. Płytkę aluminiową o masie 15 g zanurzono w roztworze azotanu(V) srebra(I) o objętości 100 cm^3 . Po wyjęciu płytki jej masa wynosiła 19,8 g. Stężenie molowe roztworu azotanu(V) srebra(I) przed reakcją wynosiło około:

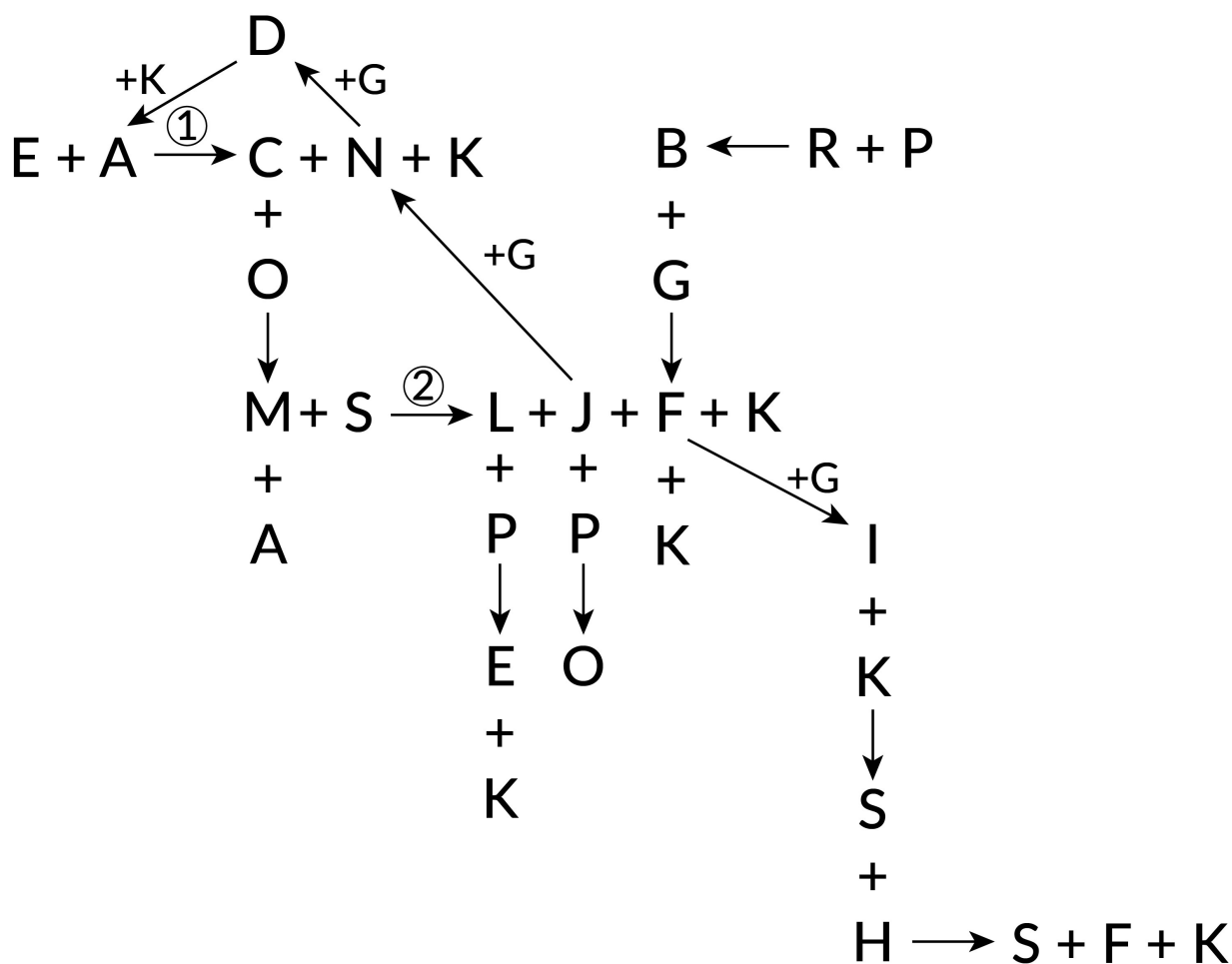
- a) $0,5 \text{ mol/dm}^3$, b) 1 mol/dm^3 , c) $1,5 \text{ mol/dm}^3$, d) 2 mol/dm^3 .

ZADANIE III. CHEMOGRAF (20 punktów)

Rozwiąż chemograf – pod literami: A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, R, S ukryte są substancje nieorganiczne. Podaj wzory wszystkich substancji oraz zapisz zbilansowane równania reakcji 1 i 2, wiedząc, że:

- 1) Związek B to gaz o charakterystycznym zapachu i odczynie zasadowym.
- 2) Związek O to gaz o nieprzyjemnym zapachu i odczynie kwasowym. Powstaje m.in. w procesach gnilnych.
- 3) Związek C to rozpuszczalna sól kwasu dwuprotonowego i dwuwartościowego metalu. Jej uwodniona postać posiada charakterystyczną niebieską barwę, a forma bezwodna jest biała.
- 4) Związek I to brunatny gaz.
- 5) Związek H to nietrwały kwas, stosowany jako reduktor.
- 6) Pierwiastkami są wyłącznie E, G, J, P, R.

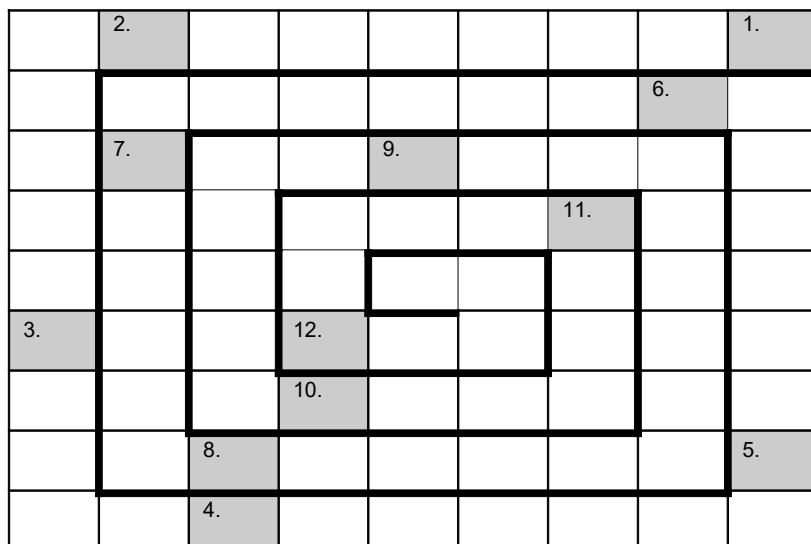
W chemografie nie uwzględnione są współczynniki stechiometryczne i warunki reakcji.

ZADANIE IV. KRZYŻÓWKA (13 punktów)

Poniżej znajdują się krótkie informacje dotyczące 12 związków organicznych - nazwy związków wpisz przeciwnie do ruchu wskazówek zegara do krzyżówki, rozpoczynając od pola z liczbą 1. Ostatnia litera każdej nazwy (na szarym polu) jest jednocześnie pierwszą literą kolejnej nazwy.

Dodatkowo, z pól oznaczonych szarym kolorem wybierz 6 liter i ułóż z nich hasło, którego definicja znajduje się pod krzyżówką.

1. CH_3 *trijodometan* - związek o barwie żółtej i ostrym zapachu. Stosowany m.in. jako środek dezynfekcyjny.
2. H_2NCONH_2 *karbamid* - związek powstający jako końcowy produkt metabolizmu białek. Stosowany m.in. jako nawóz sztuczny.
3. $\text{C}_6\text{H}_4(\text{CH}_3)_2$ *dimetylobenzen* - węglowodór aromatyczny (istnieje w postaci trzech izomerów). Stosowany m.in. jako rozpuszczalnik.
4. C_{10}H_8 - węglowodór o dwóch skondensowanych pierścieniach benzenowych. Stosowany m.in. do syntezy barwników i środków owadobójczych.
5. $\text{C}_{10}\text{H}_{14}\text{N}_2$ (*S*)-3-[2-(*N*-metylopirolidyno)]pirydyna - alkaloid występujący w liściach tytoniu. Jest substancją powodującą uszkodzenia m.in. naczyń krwionośnych i serca.
6. CH_3CONH_2 *amid kwasu octowego* - stosowany m.in. jako plastyfikator w przemyśle tworzyw sztucznych.
7. $\text{C}_{12}\text{H}_{26}$ - węglowodór nasycony o nierozgałęzionym łańcuchu węglowym.
8. $\text{C}_3\text{H}_5(\text{ONO}_2)_3$ *triazotan gliceryny* - oleista ciecz, bezbarwna lub lekko żółtawa, o słodkim, palącym smaku. Wrażliwa na uderzenia. Stosowana m.in. do produkcji materiałów wybuchowych.
9. C_2H_2 *etyń* - najprostszy alkin, stosowany m.in. do spawania i cięcia metali.
10. $\text{C}_9\text{H}_{19}\text{OH}$ - alkohol o prostym, nierozgałęzionym łańcuchu węglowym. Ma charakterystyczny cytrusowy zapach.
11. $\text{H}_2\text{NCH}_2(\text{CH}_2)_3\text{CH}(\text{NH}_2)\text{COOH}$ *kwas 2,6-diaminoheksanowy* - aminokwas występujący w białkach. Stosowany m.in. jako dodatek do pasz.
12. C_3H_4 *propadien* - nienasycony węglowodór z dwoma wiązaniami podwójnymi. Stosowany m.in. w syntezie organicznej.

Definicja hasła:

Polisacharyd rozgałęziony, występujący w ścianach komórkowych drożdży, w pestkach daktyli i chlebie świętojańskim, zbudowany z jednostek D-mannopiranozylowych.

hasło: _____

